

M. ÀNGELS CABRÉ

LA LLUITA NECESSÀRIA

**RETRAT DELS
FEMINISMES
AVUI**

M. Àngels Cabré

La lluita necessària

Retrat dels feminismes avui

MAGMA / 8

Publicacions de l'Abadia de Montserrat

Direcció de la col·lecció: Francesc-Marc Álvaro

Primera edició, novembre de 2022

© M. Àngels Cabré, 2022

Disseny de la col·lecció: Jordi Avià

La propietat d'aquesta edició és de

Publicacions de l'Abadia de Montserrat

Ausiàs Marc, 92-98 – 08013 Barcelona

ISBN: 978-84-9191-249-1

DL: B-19044-2022

Imprès a Gràfiques 92, S.L. – Avinguda Sucarrats, 91

08191 Rubí

Aquest llibre ha estat pensat, produït i confeccionat a Catalunya.
Fent-ho així, promovem els nostres autors, ajudem a crear i mantenir llocs
de treball a les nostres indústries gràfiques i estalviem transports i les conse-
qüents emissions de CO₂

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ	9
1. EL MITE DEL PATRIARCAT (Contra què lluita el feminisme)	13
Estrògens versus testosterona	20
Sense llengua, sense història	26
La complicitat de les dones	39
Patriarcat i capitalisme: l'aliança mortal	42
2. QUÈ ÉS EL FEMINISME (Breu història d'un llarg recorregut)	49
Llibertat	53
Igualtat	61
Sororitat	68
4. FEMINISME O FEMINISMES? (Del feminisme de la igualtat al transfeminisme)	79
Feminisme de la igualtat	83
Feminisme de la diferència	85
Feminisme radical	86
Feminisme institucional	87
Feminisme neoliberal	88
Feminisme interseccional	89

Afrofeminisme	90
Feminisme islàmic	92
Feminisme descolonial.	93
Ecofeminisme	94
Ciberfeminisme	95
Transfeminisme	96
5. COSSOS VULNERABLES, COSSOS VULNERATS (La violència de gènere com a estratègia de coacció)	99
El meu cos és meu	105
Cultura de la violació	116
Ciberviolència masclista	123
6. SURFEJANT LA QUARTA ONADA (L'era del #MeToo)	127
La Primavera Àrab	129
«El tren de la llibertat»	131
La Women's March	132
El #MeToo	134
Activistes valentes	137
7. CONTRA EL BINARISME (L'embolic del gènere i la teoria queer)	141
Desconstruir el gènere	143
Judith Butler & cia.	146
La polèmica «lleï trans»	148
8. REPTES D'AVUI (De les cures a les noves masculinitats).	157
Trencar estereotips	159
El sostre de vidre	163
Les cures, tasca comuna	166
Qui cuida les dones?	172
El mite de l'amor romàntic.	174
La xacra de la prostitució	177
La pornografia	189

Els ventres de lloguer	194
Què fem amb el vel?	199
Adeu a la masculinitat hegemònica.	205
9. L'ALIANÇA MUNDIAL DEL FEMINISME	213
Ja em pots dir feminazi.	215
El nou subjecte del feminisme.	219
REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES	225

INTRODUCCIÓ

«La forma més habitual de renunciar al poder és pensar que no el tenim.»

(ALICE WALKER)

Fa molt pocs anys, a les llibreries, el feminisme ocupava com a molt un petit racó més aviat recòndit a la secció d'assaig. Allà hi podies trobar clàssics i alguns volums acadèmics poc engrescadors. Ara, el feminisme ocupa en aquests temples que són les llibreries un espai protagonista, generalment en forma de taula de novetats, i ofereix un ventall amplíssim de propostes, que van des de guies per orientar-se en aquest moviment ja madur fins a ofertes ben transgressores escrites des de les més perifèriques perifèries.

El feminisme, avui, és un espai plural on dialoguen tendències i corrents. Un espai de confluència de diverses lluites: sovint complementàries, però a vegades antagòniques. Com succeeix amb l'esquerra, el feminisme no és un riu on van a parar

les aigües d'un pensament únic, sinó una suma de mirades destinades principalment a emancipar les dones del destí subsidiari a què ens han abocat i, també, a crear un món més just per a tots i totes. El feminisme és un moviment d'alliberament dels éssers humans, la ruptura amb un passat que ens estreny i la proposta d'una vida més digna.

Vivim temps agitats, que tant de bo signifiquin l'ocàs d'aquesta civilització en declivi. Perquè el món tal com el coneixem ja no s'aguanta i la globalització no ha fet més que ratificar-ho. Els suposats avantatges de la comunicació elevada a la màxima potència revelen les costures sagnants de la injustícia d'un sistema que consisteix bàsicament en l'explotació dels més febles, incloses les dones.

I mentre el capitalisme salvatge que sosté el món en bona part del planeta revela una capacitat anestèsica preocupant, després d'una llarga història de resistència el feminisme s'ha obert pas com una resposta a la catàstrofe imminent, que inclou els nefastos efectes del canvi climàtic conseqüència de la cobdícia humana. L'impuls protagonitzat per fenòmens com el #MeToo ha posat en l'agenda mundial la lluita de les dones. Una lluita que ha sortit del reducte de la conscienciació per batallar d'una vegada per totes en l'àgora global, on tot esdevé i on s'interpel·la a tothom, fins i tot aquells la consciència dels quals és inexistent.

El moviment, batejat com a «feminisme» a finals del segle XIX —tot i que sense aquest nom es pot dir que va existir des del naixement de la consciència femenina de l'opressió—, va tenir algunes destacades pioneres al segle XVIII (primera onada

feminista), va fer eclosió amb el sufragisme en les primeres dècades del segle xx (segona onada feminista) i va multiplicar la seva incidència als anys setanta encara amb més força (tercera onada feminista). Ara ha tornat a treure el cap amb renovades energies per millorar definitivament les vides de les dones: les d'aquí i les d'allà, les del Nord i les del Sud, les d'Occident i les d'Orient.

El fenomen de la globalització va clarament a favor del feminisme, però planteja nous reptes. D'una banda, a major interdependència entre els diversos països, més comunicació; i a més comunicació, menys possibilitats que el moviment feminista es desinfla com una pilota punxada. De l'altra banda, a més interdependència i més comunicació, més necessitat d'entendre que el feminisme que serveix en un lloc pot no servir en un altre.

Conclusió: més que parlar de feminisme, parlem de feminismes, encara que hi hagi qui s'estima més creure en un sol feminisme allunyat de qualsevol pluralitat. Aquest és un dels reptes principals del moviment actual: abandonar el pensament únic en pro d'un pensament al servei de la diversitat. Modestament, intentaré aquí donar algunes dades que ens serveixin per orientar-nos en aquesta cruïlla històrica que vivim: la quarta onada feminista.

És ben cert que la pandèmia mundial de la COVID-19 ha vingut a interrompre el camí ascendent cap a la igualtat de gènere i que, en els propers anys, el del feminisme no serà un camí de roses. Així mateix, a la pandèmia hem de sumar-li la reacció patriarcal a l'auge del feminisme, que té en la ultradreta

la seva millor valedora. La certesa que avui el feminisme és una amenaça real a les conquestes del patriarcat ens fa més fortes, cert, però també enfada més els que ens volen més febles.

L'escriptora afroamericana Alice Walker, autora d'*El color porpra*, sap bé que pensar que no tenim cap poder és la millor manera de renunciar-hi. Ara que sabem que una mica de poder de transformació sí que té el feminisme, val la pena que ens esforcem a materialitzar-ne les propostes i a fer que arribin a bon port. Aquest llibre vol convidar a prendre consciència d'aquesta capacitat de canvi. Perquè si ens repetim que podem canviar les coses, les canviarem.

I. EL MITE DEL PATRIARCAT (Contra què lluita el feminisme)

El patriarcat és una història inventada segons la qual uns personatges masculins de suposades qualitats magnes —els homes— realitzen heroïcitats tals com ara eliminar altres personatges masculins en guerres absurdes —i, mai millor dir, fratricides—, mentre aprofiten per fer coses no gens boniques com sotmetre les dones, assetjar-les, pegar-los i, fins i tot, assassinar-les només pel fet de ser dones. Així, mentre el patriarcat mata milers i milers de dones cada any, que jo sàpiga en nom del feminisme no s'ha matat mai ningú.

L'any 1970, en ple moviment d'alliberament de les dones, la teòrica feminista nord-americana Kate Millett definia per primer cop el patriarcat al seu assaig *Política sexual* com un sistema de pactes entre homes que garanteixen la dominació i l'hegemonia del que és masculí sobre el que és femení. El patriarcat és doncs un sistema misogin que menysprea la meitat de la població en benefici de l'altra meitat. D'entre els sistemes injustos, el patriarcat és el més injust perquè aixafa una àmplia majoria i la converteix en minoria: minoritza les dones, les empetiteix.

«¿Las mujeres somos una minoría?», es pregunta l'antropòloga argentina Rita Segato a *Contra-pedagogías de la crueldad*. «Sí. Aunque no numéricamente, lo somos como posición de enunciación, como posición de sujeto». Per al patriarcat, les dones som idèntiques. Aquesta idea de «les idèntiques» pertany a Celia Amorós i respon a aquest nosaltres-objecte que som totes les dones, sense excepció. I és que, d'entre els privilegis que ostenten els homes en el patriarcat, el primer és tenir subjectivitat, personalitat. Nosaltres no en tenim, totes les dones som una, cosa que enllaça amb la idea de les dones com una categoria, fins i tot com una classe social.

Som moltes, les dones, però és com si fóssim poques, perquè el patriarcat ens ha anestesiàt, de manera que hem tri-gat a unir-nos i fer-nos més fortes. Encara avui, moltes dones no són capaces de reconèixer-se com a part d'una col·lectivitat vulnerable i vulnerada. El patriarcat ens ha robat el lloc de l'enunciació i ens ha robat la veu, i així ens ha impedit viure unes vides lliures i ha fet de nosaltres unes supervivents. No vivim, sobrevivim com podem. De manera que no són ells els herois, els que han oprimint les dones, sinó que som nosaltres les heroïnes, les dones que hem sobreviscut al patriarcat.

No sempre hi ha hagut patriarcat, sinó que en un temps molt remot la humanitat va viure en un context on les relacions entre homes i dones, dones i homes, no eren una confrontació permanent. Contràriament, en aquell temps aquesta aliança creava comunitats infinitament més sàvies que les nostres, basades en la col·laboració i l'ajuda mútua. Ho explica l'austríaca Riane Eisler a *El calze i l'espasa. De les deesses als deus: cultures*

*pre-patriarcal*s. També Gerda Lerner ha estudiat els orígens del patriarcat a *La creació del patriarcat*, en què s'apropa a l'Antiga Mesopotàmia per esbrinar com es va crear aquest nefast ordre social.

El patriarcat ha estat la pitjor forma de colonialisme, la més letal. Colonitzant la meitat de la població —les dones—, el patriarcat ha convertit en colonitzadors l'altra meitat —els homes. No és del gust de ningú ni ser colonitzador ni ser colonitzat, ni ser esclavista ni ser esclau, ni ser home dominador ni ser dona dominada. I malgrat això hi ha qui encara pensa que, si et toca al bàndol dels vencedors, el patriarcat és un bon lloc. Van molt errats.

Es desconeix l'origen exacte del patriarcat, però es pressuposa que van ser diversos i no un de sol els factors que el van originar. El pas al sedentarisme va donar lloc a la conquesta dels territoris, l'aparició de la propietat privada va generar la necessitat d'assegurar les possessions —incloses les dones— i la idealització de la raó durant la Il·lustració va rematar el desig de poder dels homes, que se'n van apoderar a costa de treure la capacitat de raonar a les dones, aquella meitat de la població que, en cas de tenir dret a raonar, hauria deixat de ser una possessió.

Una vegada instaurat, el patriarcat —aquest miratge, aquest engany a tots els efectes— va esdevenir una cursa d'obstacles que calia salvar. Amb l'encongiment progressiu de l'espai dedicat a les dones, el patriarcat es va afermar. El menyspreu envers les dones arriba a extrems com l'avortament selectiu de les nenes a la Xina i l'Índia. Sota el patriarcat, el destí de les

dones ha estat cruel i ho continua essent, més en uns països que en altres, evidentment, perquè hi ha països on el patriarcat s'ha flexibilitzat i d'altres on colpeja les dones amb tota la seva intensitat.

En l'actualitat podem trobar dues classes de patriarcat: el de la coacció i el del consentiment, segons els conceptes proposats per Alicia H. Puleo. El patriarcat de la coacció és el dels països que tenen legislacions que castiguen descaradament les dones. El patriarcat del consentiment és el dels països que reconeixen la igualtat legal d'homes i dones, però que encara reproduceix pràctiques de coacció gràcies al «consentiment» de les dones.

El patriarcat és un sistema i els homes són el seu principal instrument de dominació, la seva mà executora. Com recorda Ana de Miguel a *Neoliberalismo sexual. El mito de la libre elección*, moltes autores defineixen el patriarcat com un sistema en el qual els homes ofereixen protecció a canvi de serveis domèstics i sexuals. Els homes inventen el patriarcat —que és completament lesiu per a les dones— i després ells mateixos s'ofereixen a protegir-nos... d'ells mateixos! És aquesta dependència obligada la que determina el que Carol Pateman anomena «el contracte sexual», segons el qual els homes tenen dret al cos de les dones.

Sense la complicitat dels homes, no hi hauria patriarcat. Els homes creixen amb la idea inoculada que són superiors a l'altra meitat de la raça humana i només els més intel·ligents són capaços de desempallegar-se d'aquesta idea absurda. A *La subjugació de les dones*, John Stuart Mill comparava aquest sentiment amb el dels reis que es creuen superiors als plebeus.

Vol dir això que tots els homes són igualment còmplices i que el gran enemic de les feministes són els homes? Evidentment que no, el gran enemic de les feministes és el patriarcat, no la suma d'homes individuals. I evidentment, no és tan còmplice del patriarcat qui valora les dones com qui les menysprea i les veu com objectes, no és tan còmplice qui renuncia a participar en un debat públic si no hi ha paritat com qui no ho fa i engreixa així el mecanisme patriarcal. I evidentment, no és tan còmplice qui viola una dona com qui denuncia un violador, encara que sigui el seu pare, el seu germà o el seu millor amic.

El patriarcat és un sistema que basa el seu èxit en la misogínia i en el sexisme, que tot i semblar sinònims no ho són. La misogínia és l'aversion a les dones i hi ha una llarga tradició d'homes cèlebres que l'han practicada, com ara Schopenhauer, que deia que les dones eren animals de cabells llargs i idees curtes. El sexisme és fer prevaldre un sexe per sobre de l'altre: en el cas del patriarcat, el sexe masculí per sobre del femení. Es diria que el sexisme que posa en pràctica el patriarcat està basat en la misogínia, tot i que un elevat percentatge d'homes diuen estimar les dones. A *Feminismo para principiantes*, Nuria Varela defineix aquest sexisme així: «El conjunto de todos y cada uno de los métodos empleados en el seno del patriarcado para poder mantener en situación de inferioridad, subordinación y explotación al sexo dominado: el femenino».

«Ser assassinada i mutilada, ser torturada i maltractada físicament i mentalment; ser violada, ser colpejada i ser forçada a casar-se, aquest és el destí de les dones», afirma Monique Wittig a *El pensament heterosexual i altres assaigs*. Vol dir això

Vivim una cruïlla històrica plena de paranys, però també d'esperances, i la quarta onada feminista n'és una de les protagonistes principals. Recents moviments reivindicatius d'abast global com el #MeToo han sacsejat el patriarcat i l'han debilitat, encara que la pandèmia mundial hagi vingut a interrompre el camí ascendent de la igualtat de gènere, que és la base del feminisme; més ben dit, dels feminismes, perquè el feminisme serà plural o no serà.

Com hem arribat fins aquí? Com surfejar la quarta onada i quins són els reptes principals que hem d'abordar? Aquest llibre analitza aquest impuls feminista que ja no té marxa enrere i parla de qüestions candents com la prostitució, el vel, els ventres de lloguer... Serveix de brúixola per a orientar-se en aquesta «lluita necessària», destinada a convertir el món en un lloc més habitable i més just.

MAGMA / 8

Publicacions de l'Abadia de Montserrat